



Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av beslut ang. kvarstad

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

KY

Offentlig försvarare: advokaten NL

Överklagat avgörande

Svea hovrätts beslut den 22 maj 2025 i mål nr Ö 7423-25

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen förordnar om kvarstad på så mycket av egendom tillhörig KY att fordringar avseende målsägandenas skadeståndsanspråk till ett belopp om 630 000 kr jämte ränta kan antas bli täckta vid utmätning, nämligen 560 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 9 januari 2025, och 70 000 kr jämte ränta enligt samma lagrum från den 31 mars 2025.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är ett tydliggörande av vilka omständigheter som bör vara för handen för att den misstänkte ska anses skäligen kunna befaras, genom att avvika, undanskaffa egendom eller på annat sätt, undandra sig att betala den ersättning som kvarstaden avses trygga (26 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken). Det gäller även vad som bör krävas för att åtgärden kvarstad ska anses vara proportionerlig (andra stycket i samma lagrum).

Bakgrund

KY är sedan den 1 april 2025 frihetsberövad såsom anhållen eller häktad med restriktioner. Åtal ska väckas senast den 3 juli 2025 och ytterligare förlängning av åtalstiden torde kunna bli aktuell. Han är på sannolika skäl misstänkt för sexualbrott mot tre barn. Det gäller våldtäkt mot barn vid två tillfällen samt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuellt ofredande, samtliga vid flera tillfällen såvitt avser en målsägande. Därutöver är han misstänkt för sexuellt ofredande mot barn mot en andra målsägande samt sexuellt ofredande och utnyttjande av barn för sexuell posering mot en tredje målsägande. Två av målsägandena har anmält skadeståndsanspråk till åklagaren, nämligen Sekretess 1 om 560 000 kr och Sekretess 2 om 70 000 kr. *Se bilaga Sekretess*. Den 9 maj 2025 utfärdade KY en fullmakt för sin bror att sköta hans bankkonto. Åklagaren beslutade samma dag om förvarstagande av 630 000 kr av kontobehållningen till säkerställande av målsägandenas rätt till skadestånd.

Södertörns tingsrätt beslutade den 12 maj 2025 om kvarstad på så mycket av KYs egendom att målsägandenas skadeståndsanspråk kan antas bli täckta vid utmätning, nämligen dels 560 000 kr jämte ränta enligt 6 § ränte-lagen från den 9 januari 2025, dels 70 000 kr jämte ränta enligt samma lagrum från den 31 mars 2025, allt till dess betalning sker (aktbilaga 46 i mål B 1871-25). Tingsrätten motiverade beslutet med att KY kan antas bli ådömd att betala skadestånd till målsägandena med angivna belopp, att det skäligen kan befaras att han kommer undandra sig att betala skadestånden samt att skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

KY överklagade tingsrättens beslut. Han anförde i sitt över-klagande i huvudsak följande. Eftersom han är häktad har han inte möjlighet att avvika eller undanskaffa egendom. Han har inte tillgång till sitt Bank-id och har därmed inte möjlighet att förfoga över sina bankmedel. Han har meddelats restriktioner och har därmed begränsade möjligheter att kommunicera med omvärlden. Syftet med den fullmakt som han har utfärdat till sin bror är att denne ska kunna betala hans löpande räkningar, bl.a. telefonabonnemang och bilförsäkring samt del av moderns boendekostnad eftersom de delar bostad. Han har inga skulder eller betalningsanmärkningar. Han har för avsikt att betala eventuellt utdömt skadestånd. Brotten i sig innebär inte att det finns skäl att befara att han kommer att undandra sig att betala eventuellt utdömt skadestånd. Det finns ingen faktisk eller överhängande risk för att han ska undanskaffa egendom eller på annat sätt undandra sig att betala skadestånd. Det är i vart fall inte proportionerligt att besluta om kvarstad.

Åklagaren motsatte sig ändring av tingsrättens beslut.

Svea hovrätt beslutade den 22 maj 2025 att upphäva tingsrättens beslut om kvarstad, vilket är det beslut som nu överklagas. Hovrätten angav som skäl för

sitt beslut att den gjorde samma bedömning som tingsrätten såvitt avser brottsmisstanken och skadeståndsskyldigheten. De belopp som kan bli aktuella var enligt hovrätten emellertid inte så höga att de på egen hand kan läggas till grund för bedömningen att det föreligger en sabotagerisk. Att KY har utfärdat en fullmakt till en anhörig att förfoga över ett av KYs bankkonton kan enligt hovrätten, varken ensamt eller i förening med beloppens storlek, leda till en sådan slutsats.

Rättslig reglering

Kvarstad i brottmål regleras i 26 kap. rättegångsbalken. Syftet med reglerna är att säkerställa verkställighet av en betalningsskyldighet som kan komma att ådömas den misstänkte på grund av brottet. De fordringsanspråk som omfattas är böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna samt skadestånd eller annan ersättning till en målsägande. Kvarstad innebär att så mycket av den misstänktes egendom får omhändertas eller på annat sätt undandras hans förfoganderätt att anspråket kan antas bli täckt. Kvarstad avser inte föremål som kan ha betydelse för brottsutredningen eller som avhänts någon genom brott eller som på grund av brott ska förverkas, jfr. 27 kap. rättegångsbalken som behandlar beslag m.m. (se Fitger, Kommentaren till Rättegångsbalken, JUNO, utgåva 97, 2024).

I 1 § anges de närmare förutsättningarna för kvarstad. En första förutsättning är att kvarstaden riktar sig mot någon som är skäligen misstänkt för brott. En andra förutsättning är att det skäligen ska kunna befaras att den misstänkte genom att avvika, undanskaffa egendom eller på annat sätt undandrar sig att betala den ersättning som kvarstaden avses trygga (se första stycket). Vidare krävs för att kvarstad ska kunna beviljas att skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse, dvs. efter en proportionalitetsbedömning (se andra stycket). En motsvarande proportionalitetsregel finns i 24 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken i fråga om häktning. I förarbetena anges att regeln ger uttryck för att minsta möjliga tvång ska användas för att nå det avsedda syftet och innebär samtidigt en erinran om att tvångsmedlet får användas endast om syftet med åtgärden inte kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder (jfr. prop. 1988/89:124 s. 65).

Med anledning av lagtextens utformning kan sålunda konstateras att kvarstad får beslutas vid alla typer av brott. När frågan om kvarstad aktualiseras i ett brottmål har utredningen ofta kommit så pass långt att misstankegraden inte vållar några egentliga problem. Den misstänkte kan redan vara frihetsberövad såsom anhållen eller häktad varvid ställs krav på minst skälig misstanke. När det gäller skadestånd eller annan ersättning till målsägande kan målsäganden välja att föra sin talan i brottmålet eller i civilrättslig ordning. Kvarstad kan beviljas i båda fallen, i det första fallet enligt nämnda kapitel och i det andra fallet enligt 15 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen om kvarstad i 15 kap. 1 § rättegångsbalken saknar ovan angivna proportionalitetsregel. En princip om proportionalitet anses emellertid gälla även enligt detta kapitel (se Gregow, T.,

Kvarstad och andra säkerhetsåtgärder. Enligt 15 kap. rättegångsbalken m.m., 2 uppl., 2022, s. 93 med hänvisningar till rättsfall). Ett yrkande om kvarstad framställs normalt av åklagaren i de fall där det är avsett att säkra målsägandens anspråk. En förutsättning för ett sådant yrkande är enligt 26 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken att målsäganden har anmält sitt anspråk till åklagaren.

När det gäller kravet på att det skäligen ska kunna befaras att den misstänkte undandrar sig sin betalningsskyldighet genom att avvika, genom att undanskaffa egendom, eller på annat sätt är följande att notera. Enbart risk för avvikande är inte tillräckligt utan avvikandet ska också leda till att den misstänkte undandrar sig sin betalningsskyldighet. När det gäller risk för att den misstänkte undanskaffar egendom bör risken avse någon konkret åtgärd, t.ex. att tillgångar göms undan. Bedömningen av risken ska utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Det är inte varje åtgärd genom vilken den misstänkte sätter sig ur stånd att betala som kan grunda kvarstad utan det krävs att åtgärden i sig är klandervärd. Det kan t.ex. vara fråga om en åtgärd som är av det slaget att den skulle kunna leda till återvinning i konkurs (se prop. 1980/81:84 s. 427). Det torde dessutom krävas någon konkret omständighet som talar för att den misstänkte har för avsikt att undandra sig betalningsskyldighet. Det är således inte tillräckligt att den misstänkte har dålig ekonomi eller att man hyser allmänna farhågor om att den misstänkte inte kommer att göra rätt för sig. En konkret omständighet kan vara att den som är misstänkt för förmögenhetsbrott för över egendom av betydande värde till anhöriga genom bodelning eller gåva eller att det finns tecken på att den misstänkte för över tillgångar till utlandet (se a. prop. s. 430).

Fråga om det har förelegat förutsättningar att förordna om kvarstad har prövats i olika avgöranden av Högsta domstolen, varav flera har anknytning till tvistemål.

I rättsfallet NJA 1983 s. 862 I, som rörde en tvist om 292 000 kr, fann Högsta domstolen att det inte var visat att det förelåg någon omständighet som kan utgöra grund för misstanke att svaranden, som åter var bosatt i Sverige, skulle vidta åtgärder som omöjliggör eller försvårar verkställighet av en framtida dom. Det förelåg därmed inte grund för att låta kvarstaden bestå.

I det andra fallet NJA 1983 s. 862 II gjorde ett bolag gällande en fordran om cirka 65 000 kr på ett par makar i anledning av att de hävt ett fastighetsköp på grund av ekonomiska skäl. Högsta domstolen fann att enbart den omständigheten att svarandena hade sålt en tidigare fastighet vars överlåtelse villkorats i köpeavtalet mellan parterna inte kunde anses medföra att det skäligen kunde befaras att de skulle undandra sig att betala enligt den framtida domen.

I rättsfallet NJA 1988 s. 305, som rörde en tvist mellan två bolag rörande en förmedlingsprovision om cirka 114 000 kr, biföll Högsta domstolen yrkandet om kvarstad. Högsta domstolen konstaterade i sitt beslut att svarandebolaget

hade åtskilliga betalningsanmärkningar och inte hade fullgjort sina skyldigheter enligt aktiebolagslagen genom att till myndighet sända in föreskrivna redovisningshandlingar. Styrelseledamoten hade också under senare år varit knuten till näringsverksamhet som lett till konkurs. Vidare ansågs käredebolaget ha fog för sitt antagande att svarandebolagets enda tillgång var en fordran på grund av försäljning av rörelsen. Sammantaget ansågs sökanden ha visat att det skäligen kunde befaras att motparten skulle vidta åtgärder för att söka undandra sig att betala sin skuld.

Ett annat avgörande som avsåg kvarstad på grund av skadestånd i anledning av brott är NJA 1992 s. 154. De tilltalade hade dömts för grov stöld till fängelse två år respektive för medhjälp till grov stöld till fängelse ett år och sex månader. Fordringarna uppgick till drygt 6 900 000 kr respektive drygt 4 300 000 kr. Högsta domstolen konstaterade att de fordrade beloppen var mycket stora. I ett sådant läge ansågs i allmänhet föreligga en påtaglig risk för att gäldenären på ena eller andra sättet söker undkomma att betala skulden. Några särskilda omständigheter som motsade detta hade inte framkommit. Motparterna kunde därmed skäligen befaras undandra sig betalning och kvarstadsyrkandet bifölls.

Ytterligare ett avgörande är NJA 2007 s. 690. Ett aktiebolags konkursbo förde en återvinningstalan mot ett koncernbolag gällande ett krav om drygt 3 200 000 kr. I konkursbolaget hade tidigare betalningssäkrats medel till täckning av skatteskulder om cirka 16 miljoner kr. Högsta domstolen konstaterade inledningsvis, i likhet med underinstanserna, att konkursboet visat sannolika skäl för sin fordran. Frågan var därmed i första hand om det skäligen kunde befaras att koncernbolaget skulle undandra sig att betala skulden. Fordran ansågs betydande i förhållande till koncernbolagets nettotillgångar och det beaktades även att koncernbolaget tidigare hade varit involverat i återvinningsbara transaktioner. Emellertid måste därutöver en konkret sabotagerisk föreligga, vilket ansågs vara fallet med hänsyn till vissa åtgärder bolaget hade vidtagit (ansökt om tillstånd som upplagshavare och tidigare agerande i samband med sökandebolagets konkurs). Högsta domstolen framhöll att för att kvarstad ska komma i fråga är det inte tillräckligt att svaranden har för avsikt att undandra sig betalning; det krävs även att den befarade sabotageåtgärden rent faktiskt kan komma att genomföras och att risken härför är så överhängande att det finns ett omedelbart behov av provisoriskt rättsskydd. Vidare anfördes att så långt som att det ska vara fara i dröjsmål kan kravet uppenbarligen inte sträckas i de fall gäldenären getts tillfälle att bemöta kvarstadsansökningen. Om det å andra sidan står klart att det befarade undandragandet kan äga rum först sedan det föreligger en lagakraftvunnen dom i målet är det tydligt att något omedelbart behov av provisoriskt rättsskydd i de flesta fall inte finns och att kvarstad inte då kan komma i fråga. Högsta domstolen fastställde underinstansernas beslut om kvarstad.

Frågan om kvarstad har prövats i flera hovrättsavgöranden av vilka här kan nämnas följande.

I RH 2011:68 beviljade hovrätten en begäran om kvarstad. Misstanken gällde grovt bidragsbrott och det förväntade anspråket uppgick till minst 10 miljoner kr. Med hänsyn till beloppet måste i allmänhet anses föreligga en påtaglig risk att gäldenären på det ena eller andra sättet söker undkomma att betala skulden. Några omständigheter som motsade detta hade inte framkommit. Åtgärden ansågs proportionerlig.

Svea hovrätt beslut den 9 december 2024 i Ö 16405-24. I ett mål angående grov våldtäkt mot barn m.m. yrkade åklagaren under pågående förundersökning om förordnande av kvarstad till ett belopp om 1 225 000 kr till säkerställande av målsägandens skadeståndsanspråk. Tingsrätten fann att det skäligen kunde befaras att den misstänkte skulle undandra sig att betala skadestånd genom att undanskaffa egendom eller på annat sätt, men eftersom en kvarstad inte ansågs vara proportionerlig avslogs åklagarens begäran. Hovrätten avslog åklagarens överklagande utan egen motivering.

Göta hovrätt dom den 14 maj 2025 i mål B 960-25. I ett mål angående grov våldtäkt mot barn m.m. hade tingsrätten i dom förordnat att tidigare beslutad kvarstad om 500 000 kr skulle bestå. Hovrätten gjorde samma bedömning som tingsrätten i fråga om kvarstaden.

Göta hovrätt dom den 30 april 2025 i mål B 900-25. I ett mål angående mord m.m. hade tingsrätten tidigare förordnat om kvarstad till ett belopp om 500 000 kr till säkerställande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande. Hovrätten fastställde tingsrättens beslut i fråga om kvarstad i domen.

Göta hovrätt dom den 2 september 2024 i mål B 3033-24. I ett mål angående våldtäkt mot barn förordnade tingsrätten om kvarstad till ett belopp om 315 000 kr till säkerställande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande. Hovrätten fastställde tingsrättens beslut i fråga om kvarstad.

Hovrätten för Västra Sverige dom den 14 maj 2025 i mål B 2923-25. I ett mål angående våldtäkt mot barn m.m. förordnade tingsrätten om kvarstad till ett belopp om 290 000 kr jämte ränta till säkerställande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande. Tingsrätten motiverade kvarstaden med det långa fängelsestraff den tilltalade hade ådömts och att det fanns en uppenbar risk för att han skulle undandra sig att betala skadeståndet. Hovrätten förordnade om att kvarstaden skulle fortsätta gälla till ett belopp om 255 000 kr.

Hovrätten för Västra Sverige dom den 19 januari 2024 i mål B 4642-23. I ett mål angående penningtvättsbrott hade tingsrätten tidigare förordnat om kvarstad till ett belopp om drygt 384 000 kr till säkerställande av skadestånd eller annan ersättning till målsäganden. Hovrätten, som fastställde tingsrättens beslut i fråga om kvarstad, angav som motivering att det skäligen kunde befaras att den tilltalade genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller på annat sätt skulle undandra sig att betala skadestånden.

Hovrätten angav även att det var proportionerligt att besluta om fortsatt kvarstad.

Hovrätten för Västra Sverige beslut den 19 februari 2021 i Ö 1681-21. Tingsrätten hade i ett mål angående grovt penningtvättsbrott m.m. beslutat om kvarstad till ett belopp om 2 300 000 kr avseende förverkande av utbyte av brott. Tingsrätten angav som skäl för beslutet att det skäligen kunde befaras att den misstänkte genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller på annat sätt skulle undandra sig att utge ersättning motsvarande förverkat värde samt att åtgärden var proportionerlig. Hovrätten fastställde tingsrättens beslut.

Min bedömning

KY är på sannolika skäl misstänkt för bl.a. våldtäkt mot barn. Han är häktad med restriktioner. Han är sålunda misstänkt för brott där lägsta angivna straff är fängelse i tre år. Eftersom det är fråga om flera sexualbrott, däribland två fall av våldtäkt mot barn, bör det samlade straffvärdet klart överstiga fängelse tre år.

Om KY skulle bli dömd för de brott för vilka han är misstänkt och häktad torde han komma att förlora sin anställning. Redan på grund av längden av det förväntade straffet kan han förväntas sakna fast inkomst under i vart fall några års tid. Det får anses sannolikt att målsägandena har åsamkats skada och att den kan uppskattas uppgå till de belopp som de angett, sammanlagt 630 000 kr.

Se bilaga Sekretess. Det är således fråga om lätt omsättningsbara tillgångar. Han saknar enligt egen uppgift skulder.

Det finns inget som talar för att KY har någon närmare relation till någon av målsägandena och på grund härav skulle ha ett särskilt intresse av att ekonomiskt gottgöra dem. KY har utfärdat en fullmakt till sin bror. KY har uppgett att detta har skett för att han ska kunna betala löpande räkningar såsom telefonabonnemang och bilförsäkring samt del av moderns boendekostnad eftersom han har delat bostad med henne. Han har inte tillgång till Bank-id i häktet.

De skadestånd som KY riskerar att ådömas motsvarar huvuddelen av hans tillgångar. Det har inte framkommit att den fullmakt som han har utfärdat skulle vara begränsad i något avseende. Med hänsyn till de förväntade skadeståndens storlek, vad som i övrigt framkommit och att en förlust av motsvarande tillgångar kan förväntas på ett avgörande sätt försämra KYs möjligheter att åter etablera sig i samhället efter avtjänat straff kan det skäligen befaras att han söker undanskaffa egendom. Därmed får mot bakgrund härav anses föreligga en presumerad sabotagerisk i närtid.

För att kvarstad ska bli aktuellt krävs också att åtgärden är proportionerlig. Det belopp som omfattas av ansökan är sammantaget relativt högt. Målsägandena

som är minderåriga har ett stort behov av att faktiskt kunna uppbära den ersättning de kan komma att bli tillerkända. En kvarstad bör under sådana förhållanden även anses proportionerlig.

Prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Bestämmelsen tar enligt motiven sikte utslutande på sådana fall då målet med hänsyn till det allmänna intresset av tillgång till omfattande och vägledande prejudikatbildning bör prövas av Högsta domstolen.

Inledningsvis kan konstateras att de avgöranden som finns från Högsta domstolen rörande kvarstad ligger ett antal år tillbaka i tiden och i flera fall rör tvistemål. I NJA 1992 s. 154 var det fråga om ett brottmål där kvarstaden omfattade mångmiljonbelopp redan i 1990-talets penningvärde. Det får sålunda anses vara fråga om en speciell situation som inte ger tillräckligt tydlig vägledning för de mer ofta förekommande fallen av exempelvis allvarliga våldsbrott eller sexualbrott.

Det saknas tydlig praxis från Högsta domstolen om hur undandraganderisken bör bedömas i brottmål. Det är enligt min uppfattning inte klart hur bedömningen ska göras och vilken konkretion som krävs avseende risken. Att skadeståndsanspråk uppgår till i storleksordningen cirka 500 000 kr eller högre, utan att uppgå till mångmiljonbelopp, är vanligt vid bl.a. allvarliga våldsbrott, såsom mord eller allvarliga sexualbrott, särskilt om det är fråga om flera gärningar eller flera målsäganden. Som redogjorts för ovan finns det flera hovrättsavgöranden där utgången har gått i olika riktning. Utvecklingscentrum vid Åklagarmyndigheten har påtalat att det finns ett behov av vägledning när det gäller hur undandraganderisken ska bedömas i brottmål och att det efterfrågas av åklagare. Det är enligt min bedömning klart att det behövs tydligare vägledning. Mot bakgrund härav anser jag att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan om kvarstad prövas av Högsta domstolen (54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken).

Bevisuppgift och målets handläggning

Målet kan avgöras på handlingarna. Om Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd förbehåller jag mig rätten att senare inkomma med slutlig bevisuppgift.



Eva Thunegard



Tord Edlund

Bilaga
Sekretess

Kopia till
Utvecklingscentrum
Särskilda åklagarkammaren (AM-7191-25)